

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1406

מסכת חולין ג' - ט' ♦ מכשירין ד, ד' - ד', ט'

בס"ד, ט"ז אייר תשפ"ו

השבוע בגליון

- ♦ הסיבות למריטת נוצות העוף
- ♦ שינוי בגיל העופות הנשחטים
- ♦ שחזור מדוייק של מעשה, בלי היפנוזה
- ♦ האם בעל הכף מסוגל לזכור עד היכן שיקעה בסיר?
- ♦ זכרון בתת מודע

- ♦ האם ראוי למרוט את נוצות העוף טרם שחיטתו
- ♦ חמשת כללי השחיטה

- ♦ האם פעולת השחיטה היא מצווה מן התורה?
- ♦ ההבדל בין מצוות שחיטה למצוות מזוזה?
- ♦ ברכת השחיטה בישיבה, מדוע?
- ♦ מהי "יד סולדת"?
- ♦ חום גופו של ברווז חולה בעת שחיטתו

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מרדכל"ה

מעשיות וסיפורים לרוב על אבותינו, זקנינו וזקנותינו, נמסרו מדור לדור, תוך כדי הבעת תדהמה על תנאי חייהם הקשים, ומאיך גיסא גילויי הערצה והשתאות לנוכח עמידתם הנחרצת על אורח חייהם היהודיים. ככל שירבו מעשים מעין אלו, לא ינוס ליחם לעולם, הקב"ה אוסף בבית גזיו דמעוותיהם של ישראל, וחזקה על המאורעות שהובילו לאותן דמעות, שישתמרו גם הם בזכרוננו של העם היהודי. את המעשה המרטיט הבא שמענו מהרה"ג ר' חיים ברוך בנצאל שליט"א, מגיד מישרים.

קשה ומרה היתה גזירת הקטנוניסטים. יש מן ההיסטוריונים הקובעים כי היא היתה הקשה שבגזירות שניתכו על יהדות מזרח אירופה לפני כמאתיים שנה. ניקולאי הראשון, ימ"ש, נטל תקנה צבאית נושנה מימי פטר הגדול, שכללה הרחיבה כדי "למעט את היהודים ברוסיה ככל האפשר", כלשונו. אחד ההיסטוריונים התבטא, כי כל סעיף בתקנה זו נכתב ב"מגלב".

הילדים היהודיים, בשונה מבני אנשי הצבא שנשלחו גם הם לקטנונים, הוגלו לחבלי ארץ מרוחקים במרחבי רוסיה, ובאזרות מחושבת ניחתה עליהם בדידות איומה, שהיתה ענידה להתלוות אליהם לכל ימי חייהם. הניתוק היה סופי, כמעט תמיד. בדרך כלל, לא נותר בזכרונם מאומה מעברם הקצר, ובמקרה מסויים, שתועד, נעקר ילד בן חמש מבית הוריו. אפילו לא היה לו מה לזכור.

הילדים הרכים היו נתונים לשמה ולמשיסה. גורלם הופקד בידי איכרים גסי-רוח למטרת 'חינוך', ובגיל שמונה עשרה הם החלו עשרים וחמש שנות שרות ארוכות, מייסרות ומפרכות בצבאו של ניקולאי הראשון. ילדים רבים מאלו, השתחררו מן הצבא בסביבות גיל ארבעים ומעלה, מנותקים מכל זיק יהודי, מתנהגים כגויים גמורים.

אבות ואמהות רבים הלכו לעולמם כשבלבם צורבת כמכות אש הדאגה העמוקה לגורלו הרוחני של בנם הקטנוניסטי שנלקח מאיתם לפני שנים רבות כל כך.

דף ב/א הכל שוחטין

האם השחיטה היא מצווה?

ארבעים הדפים הראשונים של מסכת חולין מוקדשים לענייני שחיטה. כאן המקום, בעומדנו על מפתן דלתה של מסכת חולין, לברר באופן יסודי את מהותה של פעולת השחיטה.

ברור לכל, כי בעל חיים שלא נשחט אסור באכילה. בחייו משום איסור "אבר מן החי", ובמותו משום איסור "נבילה". איש אינו חולק על כך ששחיטת בעל החיים הטהור, מתירה את האיסורים הללו והבהמה מותרת באכילה. ברם, מוסכמות אלו אינן טומנות בחובן כל ידע בנוגע לשאלה הבאה

האם פעולת השחיטה היא מצווה מן התורה?

הבה"ג, ראש מוני המצוות, אינו מונה את השחיטה כמצווה! הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות שורש ב') מפרש, כי לדעתו השחיטה אינה מצווה, אלא התורה הורתה, כי פעולת השחיטה משילה מעל הבהמה את האיסורים שהיו דבקים בה אלמלא השחיטה. בעל התשב"ץ (זוהר הרקיע אות פ"ב) מביא הוכחה מעניינת מאד לשחיטה זו. במדרש (תנחומא פרשת שלח ט"ו) נאמר, כי בכל פעולה שהיהודי עושה קיימת מצווה מן התורה. וכגון, על פעולת החרושה נצטוונו - "לא תחרוש בשור ובחמור", וגם בפעולת השחיטה קיימת מצווה - מתנות כהונה, שיש להעניק לכהן את הזרוע ואת הלחיים ואת הקיבה. המדרש מתייחס מפורשות לפעולת השחיטה, ואינו אומר כי היא בעצמה מצווה... (ועיין "ברכת כהן", חולין, שיעור א' מש"כ ליישב).

לעומת הבה"ג, הרמב"ם (ספר המצוות מצווה קמ"ו ובה' שחיטה פ"א הל' א'; עיין לקמן יז/א מחלוקת תנאים בזה) כותב: "**מצות עשה** שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל". ברור מאליו, כי אין כוונתו שכל אדם חייב במצווה זו, אלא שהרוצה לאכול בשר, מצווה עליו לשחוט את בעל החיים לפני כן.

ראשונים רבים אחרים, אף על פי שאינם מתייחסים לשחיטה כמצווה עשה, מגדירים אותה כאיסור עשה (תוס' שבועות כד/א ד"ה "האוכל") או כלאו הבא מכלל עשה (הראב"ד בהשגות למנין המצוות מצוה קמ"ו, עיין ריטב"א יבמות ל/ב ובהגהות שם, ועיין "פרי מגדים" בפתחה שורש ה' ש"כ"ה הלכה. וכתב שם נפק"מ לדינא).

תמיהה עצומה צצה ועולה נוכח מחלוקת ראשונים זו. החובה לשחוט בעל חיים טרם אכילתו, נלמדת מן הפסוק (דברים יב/כא) "וזבחת". התורה מצווה אותנו לשחוט! כיצד, אם כן, תתכן בכלל אפשרות לטעון כי השחיטה אינה מצווה? שמא תאמר, כי פעולה שאדם אינו מצווה עליה, אינה נחשבת מצווה, היינו: אדם אינו חייב לשחוט ולאכול, לעומת זאת, אדם חייב לשבת בסוכה, לאכול מצה ולתקוע בשופר, הן אם רוצה והן אם לאו - הרי בתורה פזרות מצוות רבות שאדם אינו מצווה לעשותן, כגון, מצוות ציצית, ומצוות מזוזה, שלכאורה, אין כל הבדל ביניהן לבין שחיטה. שהרי, בכולן אין אדם חייב, אך אם לבש בגד ארבע כנפות, עליו להטיל בו ציצית, אם נכנס לגור בבית, עליו לקבוע בו מזוזה, ואם הוא מבקש לאכול בשר, עליו לשחוט. אם אינו רוצה ללבוש בגד ארבע כנפות, אם אין לו חפץ לדור בביתו, אם הוא מבקש להתנזר מאכילת בשר, מצוות אלו אינן חלות עליו. יש, איפוא, לברר, מה ההבדל בין המצוות הללו.

זעילוי נשמת

מרת **חדוה פרנצי מאיר** ע"ה

ב"ר שמעון הירשברגר הי"ד נלב"ע ט"ו אייר תשע"ג

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה **מאיר ורחל ווינגר** - קדומים

זעילוי נשמת

הר"ר **אברהם ברנשטיין** ז"ל

ב"ר אביגדור הכהן ז"ל

נלב"ע כ' באייר תשס"ה

תנצב"ה

ההבדל בין מצוות שחיטה למצוות מזוזה: הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך", סימן ח) כותב, כי אין כל דמיון בין המצוות הללו, ובעיון קל ניתן להבחין, כי קיים הבדל תהומי ביניהן. שהנה, לאחר שאדם לבש בגד בעל ארבע כנפות, חל עליו חיוב גמור להטיל בו ציצית, כמו כן, עם כניסתו של היהודי להתגורר בביתו, הוא מתחייב לקבוע בו מזוזה. שונה הוא המבקש לאכול בשר, שמעולם לא חל עליו חיוב, אם לא ישחוט - לא יאכל. אין פעולה מקדימה הגורמת את חלות המצווה ואת חיובה, ולפיכך, השחיטה אינה מצווה.

ברכת השחיטה בישיבה, מדוע? הבדל עקרוני זה בין מצוות מזוזה ומצוות הציצית למצוות השחיטה, מוצא את ביטויו במספר הלכות. אחת מהן, כתב ה"מגן אברהם" (או"ח סימן ח' ס"ק ב'), כי על הציצית יש לברך בעמידה, אך את ברכת השחיטה ניתן לברך בישיבה (עיי' שם ביאורו). לאור האמור מובן היטב, כי אין להקיש ממצוות ציצית שהאדם התחייב בה למצוות השחיטה.

הבנו אל נכון את שיטת החולקים על הרמב"ם והסוברים כי השחיטה אינה מצווה, עד שכעת נוצר צורך להבין, על מה ראה הרמב"ם לקבוע כי פעולת השחיטה היא מצווה?

הגאון רבי ברוך שמואל הכהן דויטש זצ"ל ("ברכת כהן" שם) מבאר זאת באופן נפלא. דעת הראשונים החולקים על הרמב"ם מבוססת על ההנחה, כי מטרת פעולת השחיטה היא להסיר את איסור "נבילה" הרובץ על כל בהמה מתה, ולפיכך, אין כל סיבה להתייחס לשחיטה כאל מצווה אלא כאל הסרת איסור. ברם, אם היינו מסכימים על כך, שתחילה הורתה התורה על השחיטה, וכתוצאה מכך בהמה שאינה שחטה היא "נבילה", שוב לא ניתן לומר שמטרת השחיטה היא למנוע איסור "נבילה". מעתה, עצם העובדה שהתורה הורתה על השחיטה בשעה שאיסור "נבילה" לא היה קיים, היא ההוכחה הטובה ביותר לכך, שהשחיטה היא מצווה, שאם לא כן, לשם מה התורה הורתה על פעולה שאין בה כל תכלית.

ובכן, זוהי אכן שיטת הרמב"ם אשר כתב, כי בשעה שאבותינו נדדו במדבר, הקב"ה לא אסר עליהם לאכול בשר בהמה שאינה שחטה, רק בשר בהמה שמתה מעצמה היה אסור להם (רמב"ם הל' שחיטה פ"ד הל' י"ז, ועיי' לקמן י"ז/א שנחלקו התנאים בה): "כשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין אלא היו נותרין או שוחטין ואוכלין כשאר האומות". איסור "נבילה" המקורי התייחס, איפוא, לבהמה שמתה מעצמה בלבד. איזה שינוי התרחש בכניסת אבותינו לארץ, שבגינו התרחב איסור "נבילה" על כל הבהמות שלא נשחטו? על כרחך אתה אומר, כי הוראת התורה "וזבחת", שיש לשחוט בהמה טרם אכילתה, שניתנה עם כניסתם לארץ, הרחיבה את דיני איסור נבילה על כל בהמה שאינה כלולה ב"וזבחת". הא למדת, שתחילה ציוותה התורה לשחוט, וכתוצאה מכך הורחבו דיני איסור נבילה. ברור, איפוא, שהשחיטה היא מצווה.

מדוע מברכים על השחיטה? התוודענו למחלוקת עקרונית זו, אם פעולת השחיטה היא מצווה, ודומה, כי ההשלכה ההלכתית המתבקשת מאליה היא, אם השוחט מברך על השחיטה. אם מצווה היא, ברך גם יברך, ואם לאו - לאו. והנה, להפתעתנו נגלה, כי לכל הדעות (פסחים ז'ב ועוד) מברכים על השחיטה "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו..."

הנצי"ב ("עמק שאלה" ש' ק' אות י') מבאר על פי דברי הרא"ש (כתובות פרק א' סימן י"ב), כי מאחר שפעמים פעולת השחיטה היא מצווה, בשחיטת קרבנות, לפיכך, תקנו ברכה זו בכל שחיטה, גם בשחיטת חולין. הט"ז (י"ד סימן א' ס"ק י"ז) מסביר, שברכת השחיטה אינה ברכת המצוות, אלא "ברכת השבח", להודות לבורא העולם.

דף ח/ב בית השחיטה רותח מהי י"ד סולדת?"

נרפה קמעה מדיני השחיטה, כלליה, פרטיה ודקדוקיה ונפליג למחוזות אחרים. הלכות רבות תלויות בבישול ובחום. אסור לבשל בשבת, והאוכל נאסר (להלן טו/א). אסור לבשל בשר בחלב. כלים חמים פולטים ובולעים טעם על ידי חום, ועוד.

כל ההלכות הללו תלויות בשיעור חום שהוגדר בפי חכמינו "יד סולדת בו" (שבת מ"ב, להלן קה/א, ב, ועוד). כלומר, דרגת החום הנדרשת בהלכות הנזכרות, היא כזו שאדם שבא במגע עם חום זה, קופץ ומושך את ידו לאחור.

אלא, שבהלכה אין בנמצא הגדרה מדויקת יותר, אשר תסייע בידינו לדעת מהי דרגת החום שאדם מושך ממנה את ידיו. עם מטלה זו ניסו אחרונים רבים להתמודד, לתרגם את שיעור "יד סולדת בו" למעלות החום הנהוגות בימינו, ולכל הפחות לקבוע מאיזו דרגת חום ומעלה לכל הדעות "היד סולדת", ומאיזו דרגת חום ומטה לכל הדעות אין "היד סולדת".

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נזקק לנידון זה מספר פעמים, ובאחת מתשובותיו (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד סימן ע"ד) הוא כותב כי טווח הספק מהו "יד סולדת" נע בין ארבעים ושלש מעלות צלסיוס עד שבעים ואחת מעלות. כלומר, פחות מארבעים ושלש מעלות, ברור שאין היד סולדת, מעל שבעים ואחת, מוסכם על הכל שהיד סולדת, אך במעלות הביניים אין הסכמה ברורה.

לא היה להם כל סיכוי להפגש בשנית עם צאצאיהם. בודדים בלבד זכו לכך. באותה תקופה, התגוררו ברוסיה זוג יהודים מנוגרים שבנם יחידם נקרע מחיקם אל הקטנונים. הם לא מצאו מרגוע כל ימי חייהם. נשמתם היתה תלויה בגופם, ואילו לא פתיל האמונה שחיברה לגופם, מן הסתם לא היו מאריכים ימים, לכל הפחות עד לאותו יום נורא ואיום שבו אירע המעשה.

האב הנכבד לא פסק מתלמודו. בכל עת ובכל שעה, היה יושב ליד גמרתו הגדולה, והוגה בה כבאותם ימים מאושרים שבהם עמדה עריסת בנו מחמדו בתוך הבית. לולי תורתך שעשועי, אז אבדתי בעיני. שעות ארוכות היה מתרפק על הגמרא. עיתים היו עיניו מתקשרות בדמעות, ובעודו מוחט את חוטמו ומחניק את יבבותיו לבל תשמע רעייתו את גניחותיו ותצטרף אליו מחדרה, היה נושא תפילה לבוראו שיחוס וירחם על נשמתו האומללה של בנו מחמדו **איש** אינו יודע מדוע, ביום מן הימים, נעצר האב הזקן על ידי קלגסיו של ניקולאי, בגין עבירה זו. ניחה כלשהי. לבה של רעייתו נדם עם אבנתו מן הבית. הוא עוד הספיק לראות אותה קורסת על מפתן הדלת, ומובלת בחרדה על ידי שכנים טובים **החיים** נגמרו.

הוא הובל לבית הסוהר וגמרתו בחיקו. **מדי** פעם היו מוציאים אותו מן הצינוק המחניק ומעמידים אותו בפני חבר 'שופטים' שדנו עמוקות במעשיו ובגזר דינו. הוא לא הקשיב להם. הסוף היה ברור. דבר אחד הטרידו עד לבל לדי. קושיה עצומה ניקרה במוחו זה מספר ימים. דברי הגמרא לא התפרשו לו כיותם. הוא זכר היטב כי הרשב"א עוסק בכך, אך לא עלה על דעתו לבקש מסוהריו שיואלו בטובם להביא לו רשב"א. בלית ברירה, הוא המשיך בלימודו, ובתפילותיו היה מבקש מריבון העולמים שתי בקשות. שבנו מחמדו ישוב לכור מחבתו כיהודי, ו. הרשב"א. להבין את הגמרא.

מן החלון הקטן שבצינוק, היה מביט מדי פעם על העצים העירוניים שנאבקו בחוף הרוסי. עוברים ושבים מעטים חלפו ברחוב והשקט הכפוי הטיב עמו. שעות ארוכות היה עומד, גמרתו מונחת על אדן החלון, מבטו נעוץ בחלל שבין הסורגים החלודים ומוחו בשמים. עוד סוגיה. עוד תוספות. **דפיקה** על דלת תאו הטרידה אותו מהרהורי. רק רגע. בדיוק סיים לחבר את חוטי מחשבתו ולארוג אותם לטווה מרהיב יופיו. ורק מה מסתדרת נפלא. אין דבר יותר משמח מזה. הוא הרשב"א חסר לו, והבן יקיר. הבן יקיר, מה יהא עליו? **אנחה** כבושה התפרצה מליבו.

הוא נשא את עינו לעבר הסוהר שניצב בפתח. עיניו היו מושפלות. מוחסן ומאומן ככל שיהא. מעולם לא הצליח להישיר מבט לעבר האסירים בעת שהודיע להם כי עליהם להתחיל לספור את השעות עד להוצאה להורג. חמש שעות. לאחר שהאסיר היה מעכל את הנאמר, היה מתפקידו לודא, אם יש לנידון למוות בקשה אחרונה. בתקופת שירותו במקום נאלח זה, הוא אגר בזכרונו בקשות אחרונות רבות ומשונות. פעם ביקש ממנו נידון למוות גברתו, לשפף תרנגול כדי להרגיע את עצביו. אחר ביקש נעליים חדשות, למות כמו בן אדם, כך אמר. הוא היה בטוח כי יותר לא יצליחו להפגיע אותו.

- **מה** בקשתך האחרונה, יהודי, פנה הסוהר אל שבר הכלי שניצב לפניו.

- **רשב"א**, אנה, בקש מאחד מעושי דבריך שילך לבית נכסת של יהודים ויבקש מהם ספר בשם "רשב"א". זוהי בקשתי האחרונה.

כעבור זמן קצר, היה הרשב"א בחדרו, ובתוכו מכתב מהיהודי אלמוני שהכיל וידוי ודברי חיזוק ואמונה. הוא נטל את הרשב"א בזריזות, פתחו במקום המיועד, והחל לקרוא בשקיקה. הוא לא לגם מן המים היכים שהוצבו בחדרו, עיניו לא פזלו אל פרוסת הלחם הטריה והעבה שהוכנסה לחדרו כמחווה, ואל אפו לא הגיעו ריחות תפוחי האדמה המהבילים שהתקררו. רשב"א. זה הכל. להבין את הגמרא.

לאחר שעה קלה, הוא נשק לרשב"א הקדוש ופתח בריקוד-חייו. צלילי תזמורת בעלת מאות נגנים המו באזניו. רגליו הלאות ניתרו מעל לקרקע, ידיו השבריריות השתלבו בזרועותיהם של רוקדים אלמוניים. אמהיה. אשר בחר בנו מכל העמים ונתן

פנינים

דף ג/א חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא
אימתי תולדותיהם כיוצא בהם

בגמרא (בבא קמא ב/א-ב) נאמר, כי תולדות אבות הטומאות אינן כאבות, שכן התולדות אינן מטמאות אדם וכלים. בעלי התוספות מעירים, כי "חרב הרי הוא כחלל". כלומר, החרב הנוגעת במת הרי היא כמת לכל דבר, ואם כן תולדותיהם כיוצא בהם! משיבים בעלי התוספות, כי החרב גופא אינה עושה תולדות דומות ולפיכך נכון לומר כי תולדותיהן "לאו כיוצא בהן".

זהו - דרש הגר"ד פורסקי שליט"א, מראשי ישיבת פוניבז', שאמר הפסוק (משלי ו/ז) "עטרת זקנים בני בנינים ותפארת בנינים אבותם". לכאורה, אם 'תפארת בנינים אבותם', למה לא אמר ש'עטרת זקנים בנינים' עתה הדבר מובן היטב: רק כאשר הולידו הבנים בנינים כמותם - או אז יודעים אנו כי תולדותיהם כיוצא בהם..." ("בד קודש", ח"ה).

דף ז/ב בהמתן של צדיקין

חמור, צדיק וחכם

חמורו של רבי פנחס בן אייר, נגנב על ידי גנבים וסירב לאכול מהאוכל שהוגש לפניו, משום שהוא לא היה מעושר!

איני מבין, תמה בעל ה"גן יוסף" זצ"ל, הלא חמור חכם היה זה, היה עליו לאכול את רוב התבואה ולהתיר מקצת עבור המעשרות.

שאלה זו, אינה אלא טעות, השיב. חמור זה היה חכם עוד יותר משאנו חושבים. לו היה עושה כן, שוביו היו טועים לחשוב כי די לו בכמות פחותה מזו שהניחו לפניו, וכעבור מספר ימים היה נותר עם מנה מצומצמת ביותר...

דף ז/ב ישראל קדושים הן יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה

קודש קדשים

מעשה בגביר קמצן. גחמות ורצונות רבים היו לו, ביניהם, העמוד. קולו לא היה מן המשובחים, אך משתפס זה את העמוד, לא היה מאושר ממנו ואומלל מהקהל.

אמר עליו רבי אייזל חריף:
הגמרא אומרת "ישראל קדושים הם, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה". בן עירנו הגביר, הרי הוא ממש 'קודש קדשים'. בצדקה - 'יש לו ואינו רוצה', ובחזנות - 'רוצה ואין לו'... ("האוצר היהודי" 1459 -)

חשש לניקוב הוושט על ידי מריטת הנוצה: אם הכל כל כך פשוט, על מה הפולמוס? ימרטו השוחטים את הנוצות ויפטרו מעולם של חששות כבדים אלו. ובכן, שנים רבות מאד לאחר המרדכי, כתב הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סימן כ"ג סעיף ו'): "יש ליזהר שלא למרט הנוצות, אם יוכל לשחוט בלא זה!" פסיקתו זו נובעת מן החשש, שמריטת הנוצות מצוואר התרנגול תגרום לנקב בוושט והוא יהיה "טריפה". ואכן, תרנגול שנמצא דם במקום מריטת הנוצה, אינו נשחט מחשש זה [ועיין שם בש"ך ס"ק כ' שהוא גזירה אטו נקדע העור מהצואר. ועיין שם שיש מקילים בדין זה בהפסד מרובה].

שינוי בגיל העופות הנשחטים: עד לתקופתנו, המנהג הרווח בקהילות ישראל היה למרוט את נוצות העוף במקום המיועד לשחיטה, תוך הקפדה וזהירות מירבית. בדורנו, חל שינוי מהותי בשחיטת העופות, מאחר שכמעט כל העופות הנשחטים צעירים ביותר, ונוצותיהם אינן גדולות, כך שחשש "חלדה" מצטמצם, ומאיך, עורם הרך של העופות הצעירים עלול להפצע ולהקיז דם בתלישת הנוצות.

זהו עיקרו של הנידון שהונח על שולחן הפוסקים. האם למרוט את הנוצות כפי שנהגו עד כה, אף על פי שעל ידי כך חלק מן התרנגולים עלולים להקיז מעט דם, דבר שיש להמנע ממנו, כאמור, או שמא מחמת חששות אלו, אין למרוט את נוצותיהם אלא לפנותן לצדדים בלבד (עיין שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סימן קי"א, קי"ב. בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל סימן ע).

דף ט/א כל טבח שאינו יודע

שחזור מדוייק של מעשה, בלי היפנוזה

כמעט בכל מטבח יהודי מתעוררות שאלות כשרות מידי פעם, ערבוב של סכו"ם, או של מאכלים, חלב שנשפך במקרר ועוד ועוד. אחד הנידונים המרתקים בשאלות אלו, הוא הצורך לשער את כמות המאכלים שהתערבו זה בזה, ואז לחשב אם האיסור בטל בשישים בהיתר. אחת הדוגמאות הקלאסיות היא, הגסת סיר בשר רותח בכף חלבית "בת יומה" [כף שבתוך עשרים וארבע השעות האחרונות, בלעה חלב רותח. ראה בהרחבה בעבודה זרה סז א/ב, "מאורות הדף היומי" כרך ו]. במקרה זה, מתייחסים אל הכף החלבית כאילו כולה חלב - לא מחשבים רק את כמות החלב הבלועה בתוך הכף בלבד - ובודקים אם שיעורו של הבשר הוא פי שישים מן הכף. מובן מאליו, כי מאחר שמגיס הסיר אוחז את הכף ביזו, הרי שחלק מן הכף לא נגע בבשר, ויש להפחיתו מן החישוב (כך נפסק להלכה, עיין יו"ד סימן צ"ד סעיף א' שנחלקו בזה). לעיתים, סנטימטר אחד בלבד שנגרע לחישוב או מתווסף אליו, יש בו כדי להכשיר או להטריף את כל הסיר, ולפיכך, ככל שהמידע על הנעשה מדוייק יותר, נוכל להיטיב לדעת את ההלכה.

האם בעל הכף מסוגל לזכור עד היכן שיקעה בסיר? השאלה העומדת בפנינו היא, אם לאחר מעשה, כאשר נמחה רושם הבשר מעל הכף, ניתן לשאול את מכניס הכף החלבית לסיר הבשרי, אם הוא זוכר במדוייק איזה חלק מן הכף בוודאי לא נגע בבשר. ובכן, מתברר, כי הפוסקים עסקו בנושא זה, המשיק ישירות לסוגייתנו.

אדם אינו זוכר פרטים מפעולות שלא נחשבו בעיניו בשעת עשייתן: "כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה, אסור לאכול משחיטתו", אומר שמואל בגמרתנו, שהרי, אם אינו יודע מה אסור, כיצד יידע אם שחט כהוגן אם לאו. הרשב"א מסיק, כי מדברי רש"י (ד"ה "ולא ידע") משמע, כי אם לאחר השחיטה ילמדו את השוחט הלכות שחיטה, ולאחר מכן יבקשו ממנו לשחזר במחשבתו אם שחט כהוגן אם לאו, אם יאמר ששחיטתו היתה מהוגנת, ניתן לאכול ממנה! הרשב"א, וראשונים נוספים, תמהים על כך, שהרי כלל ידוע הוא (שבועות לד/ב), "כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש, עביד לה ולא אדעתיה", היינו: אדם אינו שם לב ואינו מבחין לפרטים, בעת עשיית פעולות שאינן חשובות בעיניו. לפיכך הרשב"א חולק וסובר, כי בהמה זו אסורה באכילה, גם אם השוחט ילמד את הלכות שחיטה על בורין ולאחר מכן יצהיר כי שחט את הבהמה כדת וכדין.

כעת נשוב לכף החלבית. מפשטות לשון ה"שולחן ערוך" והרמ"א (עיין ש"ך יו"ד סימן צ"ד ס"ק כ"ח מבואר, כי ניתן גם ניתן לסמוך על זכרוננו של מגיס הכף בסיר הבשר, כאשר הוא טוען כי הוא זוכר בבירור איזה חלק של הכף נותר מחוץ לסיר הבשר. האם הם התעלמו משיטת הרשב"א, אשר קבע כי השוחט אינו זוכר את אשר עשה, ואשר הם בעצמם הורו כמותו להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן א' סעיף ג')? הרי האוחז בכף אינו מבחין בפרטי המעשה אשר הוא עושה.

זכרון בתת מודע: ה"נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת תניינא יו"ד סימן ט"ז) מבאר, כי גם הרשב"א יודה שיש לחלק בין השוחט הבור, לבין מגיס הכף. שכן, אותו שוחט שאינו יודע הלכות שחיטה, מעולם לא שמע על המושג "חלדה", אף פעם לא התגנב לאוזניו שמץ של מושג על "שהיה", ומשכך, אין כל סיכוי שבזכרוננו ייחרתו פרטים שאינם קיימים בתודעתו כלל. לעומת זאת, מגיס הכף יודע את הלכות בשר בחלב. כל יהודי שומר תורה ומצוות, מודע להלכות הבסיסיות של עירוב כלים במטבח, ולפיכך, מבלי משים הוא משמר בתת מודע את פעולותיו במטבח, ובידו לשחזרן לאחר מעשה!

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה
הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

הגרי"ח קניבסקי זצוק"ל
מרן ראש הישיבה

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764